

Державне агентство лісових ресурсів України
Національна академія наук України
УКРАЇНСЬКИЙ ОРДЕНА «ЗНАК ПОЩАНИ» НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЇ
ІМ. Г. М. ВИСОЦЬКОГО (УкрНДІЛГА)
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 86, тел. +38 (050) 871-85-32,
E-mail: uriffm@uriffm.org.ua

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Т.в.о. директора УкрНДІЛГА,
чл.-кор. НАН України і НААН,
Д.с.-Г.н, проф.

В. П. Ткач

24 квітня 2026 р.

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДО АСПІРАНТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ Н4 ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО
(галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство
та ветеринарна медицина)**

Схвалено рішенням
Вченої ради УкрНДІЛГА,
протокол № 4 від 24 квітня 2026 р.

Введено в дію наказом УкрНДІЛГА
№ 21 від 24 квітня 2026 р.

Харків – 2026

Ткач В. П., Мусієнко С. І., Білоконь О. О., Кобець О. В., Коваль І. М., Лось С. А., Пастернак В. П., Распопіна С. П., Румянцев М. Г. Програма додаткового вступного випробування до аспірантури зі спеціальності Н4 Лісове господарство (галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина). Харків: УкрНДІЛГА, 2026. 8 с.

Програму розроблено проектною групою Українського ордена «Знак Пошани» науково-дослідний інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького (УкрНДІЛГА) з урахуванням положень чинного законодавства України. Програма призначена для вступників до аспірантури УкрНДІЛГА для складання додаткового вступного випробування до аспірантури зі спеціальності Н4 Лісове господарство (галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина).

Склад проектної групи:

Керівник:

Ткач Віктор Петрович Т.в.о. директора УкрНДІЛГА, д.с.-г.н., професор, член-кореспондент НАН України і НААН

Члени:

Мусієнко Сергій Іванович Перший заступник директора з наукової роботи, кандидат с.-г. наук, старший дослідник

Білоконь Ольга Олександрівна Завідувач сектору підготовки наукових кадрів УкрНДІЛГА

Кобець Олексій Володимирович Вчений секретар УкрНДІЛГА, кандидат с.-г. наук, старший дослідник

Коваль Ірина Михайлівна Провідний науковий співробітник сектору екології лісу УкрНДІЛГА, доктор с.-г. наук, старший науковий співробітник

Лось Світлана Анатоліївна Завідувач відділу селекції, генетики та біотехнології УкрНДІЛГА, кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник

Пастернак Володимир Петрович Головний науковий співробітник відділу інвентаризації лісів, моніторингу, сертифікації та лісовпорядкування УкрНДІЛГА, доктор с.-г. наук, професор

Распопіна Світлана Петрівна Завідувач лабораторії лісового ґрунтознавства УкрНДІЛГА, доктор с.-г. наук, старший науковий співробітник

Румянцев Максим Григорович Завідувач відділу лісовідновлення та захисного лісорозведення УкрНДІЛГА, кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник

© УкрНДІЛГА, 2026

ЗМІСТ

1. Загальні положення	4
2. Перелік питань для підготовки до додаткового вступного випробування зі спеціальності Н4 Лісове господарство	4
3. Список рекомендованих джерел	6

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програму додаткового вступного випробування до аспірантури зі спеціальності Н4 Лісове господарство (галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина) розроблено для вступників, які вступають в аспірантуру з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, що зазначена в дипломі магістра (спеціаліста).

Додаткове вступне випробування призначається за рішенням Приймальної комісії. Воно проводиться згідно з Програмою додаткового вступного випробування під час вступного іспиту зі спеціальності у формі усної співбесіди.

За результатами співбесіди, виставляється одна позитивна оцінка від 100 до 200 балів (зараховано), або негативна оцінка – менше ніж 100 (не зараховано).

У випадку, коли за додаткове вступне випробування вступник отримав оцінку «не зараховано», він не допускається до наступного вступного випробування та позбавляється права брати участь у конкурсі.

Вступник до аспірантури має продемонструвати достатній рівень теоретичних знань, умінь та навичок зі спеціальності Н4 Лісове господарство для подальшого навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти.

Програму вступного іспиту розроблено за участі членів предметної комісії з прийому вступного іспиту та додаткових випробувань зі спеціальності Н4 Лісове господарство.

2. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ Н4 ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

1. Лісознавство та лісівництво. Ведення лісового господарства України на засадах наближеного до природи лісівництва.

2. Методи визначення світлолюбності та шкала світлолюбності деревних порід. Світло і плодоношення лісових дерев. Вплив лісу на світло.

3. Тепловий баланс лісу. Показники теплового режиму території. Шкали теплолюбності деревних порід.

4. Вплив на ліс низьких і високих температур. Вплив лісу на температуру повітря і ґрунту.

5. Вітер та його вплив на ліс. Вплив лісу на вітер.

6. Ліс як поглинач шкідливих атмосферних домішок, газостійкість насаджень.

7. Вологість повітря та її значення для лісу. Ґрунтова волога та її різновиди.

8. Гідрологічна роль лісу. Вплив лісу на водний баланс, шкали вибагливості деревних порід до вологи.

9. Лісорослинні властивості ґрунту, мікоризність і мікотрофність деревних порід. Ґрунт і якість деревини.
10. Відношення деревних рослин до ґрунту, шкала вибагливості деревних порід до багатства ґрунту.
11. Насіннєве природне поновлення лісу. Плодоношення дерев і деревостанів, проростання насіння. Сходи, самосів, підріст.
12. Вегетативне поновлення лісу та шляхи його регулювання.
13. Шкали оцінки успішності природного поновлення лісу та їх використання.
14. Етапи (фази) розвитку лісостанів. Особливості утворення чистих і мішаних, простих і складних, одновікових і різновікових деревостанів.
15. Поняття про типологію лісу. Вчення Г. Ф. Морозова про типи насаджень, розвиток типології лісу А. А. Крюденером.
16. Лісотипологічна класифікація Є. В. Алексеєва, П. С. Погребняка, Д. В. Воробйова.
17. Одиниці типологічної класифікації: тип лісорослинних умов, тип лісу, тип деревостану.
18. Характеристика основних типів лісу України.
19. Теорія рубок лісу. Призначення, класифікація та технологічні особливості рубок головного користування.
20. Загальні відомості про догляд за лісом. Особливості проведення рубок формування і оздоровлення лісів (рубки догляду, санітарні та комплексні рубки, рубки, пов'язані з реконструкцією).
21. Прилади, інструменти та комп'ютерні технології, які застосовують у лісовій таксації.
22. Особливості обліку лісів України. Лісове законодавство.
23. Розмноження та відтворення деревних рослин. Утворення та досягання насіння, способи його природного розповсюдження.
24. Організація лісонасінної бази на генетико-селекційній основі. Селекційні категорії дерев і насаджень.
25. Розвиток лісорозсадницької справи в Україні. Види розсадників та їх класифікація. Структура й організація території розсадників.
26. Теоретичні та практичні основи створення штучних лісових насаджень.
27. Лісовідновлення та лісорозведення. Методи і способи створення, типи, способи і схеми змішування деревних рослин та розміщення садивних місць. Типи лісових культур.
28. Особливості створення штучних насаджень у різних типах лісорослинних умов.
29. Особливості плантаційного лісовирощування в Україні.
30. Основи агролісомеліорації та лісової рекультивації. Захисні лісові смуги, їх призначення та особливості створення.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисенко О. І., Мешкова В. Л. Прогнозування поширення пожеж та осередків шкідливих комах у соснових лісах засобами ГІС. Харків: Планета-Прінт, 2021. 150 с.
2. Борсукевич Л. М., Панченко С. М., Орлов О. О., Кобець О. В., Гриник Є. О. Ліси навколо водойм: природоохоронна цінність та особливості менеджменту. Київ : WWF-Україна, 2022. 46 р.
3. Бугайов С. М., Пастернак В. П. Вільхові ліси Лівобережного Лісостепу України: стан та продуктивність. Харків: Планета-принт, 2020. 180 с.
4. Вакулюк П. Г. Нариси з історії лісів України. Фастів: Поліфаст, 2000. 624 с.
5. Вакулюк П. Г., Самоплавський В. І. Лісовідновлення та лісорозведення в рівнинних районах України. Фастів: Поліфаст, 1996. 567 с.
6. Відтворення лісів та лісова меліорація в Україні: витоки, сучасний стан, виклики сьогодення та перспективи в умовах антропоцену: монографія. Колектив авторів за заг. ред. С. М. Ніколаєнка. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 317 с.
7. Воробьев Д. В. Методика типологических исследований. Киев: Урожай, 1967. 388 с.
8. Генсірук С. А. Ліси України: 3-є видання доопрац. і розшир. Львів: Наук. тов. ім. Шевченка, УкрДЛТУ, 2002. 496 с.
9. Герушинський З.Ю. Типологія лісів Українських Карпат. Навч. посіб. Львів: Піраміда, 1986. 208 с.
10. Гірс. О. А., Новак Б. І., Кашпор С. М. Лісовпорядкування. Підручник. 2-е вид. Київ: Фітосоціоцентр, 2014. 435 с.
11. Гладун Г. Б., Трофименко Н. Є., Лохматов М. А. Захисні лісові насадження. Проектування, вирощування, впорядкування. Харків: Нове слово, 2005. 390 с.
12. Гладун Г. Б. Лісові меліорації. Термінологічний словник, 2-е вид. дооп. Харків: Нове слово, 2008. 244 с.
13. Гордієнко М. І., Гузь М. М., Дебринюк Ю. М., Маурер В. М. Лісові культури. Львів: Камила, 2005. 608 с.
14. Градиський Ю. О., Суска А. А., Висоцька Н. Ю. Лісонасінна справа. Харків: ХНТУСГ ім. Петра Василенка, 2019. 114 с.
15. Гром М. М. Лісова таксація. Підручник. Видання 3-е. Львів: РВВ НЛТУ України, 2010. 416 с.
16. Грунтознавство: Підручник: за ред. Д. Г. Тихоненка. Київ: Вища освіта, 2005. 703 с.
17. Дербинюк Ю. М., Калінін М. І., Гузь М. М., Шаблій І. В. Лісове насінництво. Львів: Світ, 1998. 432 с.
18. Дебринюк Ю. М., Фучило Я. Д., Гузь М. М. Планаційне лісовирощування: навч. посібник. Львів: Галицька видавнича спілка, 2020. 436 с.
19. Жежкун А. М. Ліси Східного Полісся України: структура, продуктивність, формування та відтворення. Мена: Домінант, 2021. 384 с.

20. Зібцев С. В., Сошенський О. М., Голдаммер Й. Г., Миронюк В. В., Борсук О. А., Гуменюк В. В., Мешкова В. Л., Василюк О. В., Букша І. Ф. Лісоуправління на територіях, забруднених вибухонебезпечними предметами. Київ : WWF-Україна, 2022. 148 с.
21. Калінін М. І. Лісові культури і захисне лісорозведення. Львів: Світ, 1994. 296 с.
22. Культури лісові. Терміни та визначення. ДСТУ 2980-95 Київ: Держстандарт України, 1995. 64 с.
23. Лісівництво. Терміни та визначення: ДСТУ 3404-96. Київ: Держстандарт України, 1997. 43 с.
24. Лісовий кодекс України. Постанова ВР № 3852-ХІІ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
25. Мазепа В. Г., Турко В. М., Сірук Ю. В., Курбет Т. В. Регіональне і соціальне лісівництво: навч. посіб. Житомир: Житомирська політехніка, 2023. 140 с.
26. Маурер В. М., Бровко Ф. М., Пінчук А. П., Кичилюк О. В. Підвищення продуктивності лісів лісокультурними методами: навч. посібник. Київ: НУБіП України, 2010. 124 с.
27. Маурер В. М., Савущик М. П., Пінчук А. П., Косенко Ю. І., Бобошко-Бардин І. М. Сучасні технології лісового насінництва та деревного розсадництва. Київ: НУБіП України, 2019. 188 с.
28. Меліорація ґрунтів (систематика, інновації, перспективи) : колективна монографія [за ред. С. А. Балюка, М. І. Ромащенко, Р. С. Трускавецького]. Херсон: Гринь Д.С., 2015. 668 с.
29. Мешкова В. Л., Борисова В. Л., Криштоп Є. А. Санітарний стан ясена звичайного у Лівобережному Лісостепу України. Харків: Факт, 2025. 173 с. <https://doi.org/10.33220/2025.978-617-8175-86-3>
30. Молотков П. І., Патлай І. М. Давидова Н. І. Насінництво лісових порід. Київ: Урожай, 1989. 230 с.
31. Мостепанюк В. А., Орлов О. О., Ейсмонт В. С., Вишневський В. С. Довідник лісовпорядника. Житомир: ПП «Рута», 2017. 884 р.
32. Мусієнко С. І., Гладун Г. Б., Суска А. А., Тарнопільська О. М. Відтворення лісів в Україні: навч. посіб. Харків: ПромАрт, 2020. 143 с.
33. Назаренко І. І. Ґрунтознавство. Чернівці, 2003. 400 с.
34. Остапенко Б. Ф., Ткач В. П. Лісова типологія. Навч. посібник. Харків, 2002. 204 с.
35. Особливості проведення рубок формування і оздоровлення лісів (методичні рекомендації) / В. П. Ткач, В. Ф. Романовський, Г. Т. Криницький, І. Б. Шинкаренко, В. І. Парпан, О. В. Кобець, М. Г. Румянцев, О. М. Тарнопільська, В. А. Лук'янець, О. Г. Василевський, А. М. Жежкун. Харків : ФОП Панов А. М., 2023. 60 с. <https://doi.org/10.33220/2023.978-617-8113-47-6>
36. Пастернак В. П., Назаренко В. В. Лісова таксація. Харків: ХНАУ, 2019. 110 с.
37. Правила відтворення лісів, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 01 березня 2007 р. № 303. [Електронний ресурс]. Режим

доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2007-%D0%BF#Text>.

38. Правила поліпшення якісного складу лісів. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 року № 724. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2007-%D0%BF#Text>.

39. Правила рубок головного користування. Наказ Держкомлісгоспу України від 23 грудня 2009 р. № 364. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-10#Text>.

40. Правила рубок головного користування в гірських лісах Карпат. Постанова Кабміну України від 22 жовтня 2008 р. № 929. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2008-%D0%BF#Text>.

41. Пузріна Н. В., Мешкова В. Л., Миронюк В. В., Бондар А. О., Токарева О. В., Мазурчук Г. О. Моніторинг шкідливих організмів лісових екосистем: навчальний посібник. Друге видання. Київ: НУБіП, 2025. 276 с.

42. Рекомендації з ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення. Наукове видання / О. О. Орлов, В. В. Шевчук, О. В. Жуковський, Т. В. Курбет, І. Т. Гулик, В. Л. Мешкова. Харків: УкрНДЛГА, 2025. 106 с. <https://doi.org/10.33220/2026.guide.1>

43. Савущик М. П., Маурер В. М., Попков М. Ю., Шубан С. В. Сучасні технології лісового насінництва та виробництва садивного матеріалу. Київ: Держкомлісгосп України, 2009. 64 с.

44. Свириденко В. Є., Бабіч О. Г., Киричок Л. С. Лісівництво. Підручник. Київ: Арістей, 2004. 544 с.

45. Ткач В. П., Висоцька Н. Ю., Торосов А. С., Букша І. Ф. та ін. Економічна оцінка екосистемних послуг лісів України: Наукове видання. Харків: УкрНДЛГА, 2023. 28 с. <https://doi.org/10.33220/2023.978-617-8195-57-1>.

46. Ткач В. П., Тарнопільська О. М., Орлов О. О. Типи лісових формацій України в системі європейських класифікацій: Монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2024. 415 с. <https://doi.org/10.33220/2024.978-617-8254-23-0>.

47. Швиденко А. З., Букша І. Ф., Краковська С. В. Уразливість лісів України до змін клімату. Київ: Ніка-Центр, 2018. 184 с.

48. Швиденко А. Й. Лісівництво: Підручник. Чернівці: Рута, 2004. 302 с.

49. Швиденко А. Й., Остапенко Б. Ф. Лісознавство. Підручник для вузів. Чернівці: Зелена Буковина, 2001. 354 с.

50. Цурик Є. І. Лісознавство. Навчальний посібник. Львів: НЛТУ України, 2011. 296 с.

51. Яцик Р. М., Гайда Ю. І., Случик В. М. Основи генетики й селекції лісових рослин. Тернопіль: Підручники і посібники, 2012. 288 с.

52. Svitlana Los, Yury Hayda, Larisa Tereshchenko, Roman Yatsyk, Natalia Vysotska, Vasil Blistiv, Ludmila Polakova, Ihor Vitvicky, Ihor Neyko, Grygory Shlonchak, Valentina Mitrochenko, Lilia Torosova, Vyacheslav Samoday, Yaroslav Fushilo, Zinoviy Yurkiv, Victoria Grygoryeva, Olena Plotnikova, Natalia Solomakha, Vasil Fennich The Second Report on the State of the World's Forest Genetic Resources. Country report. Ukraine. Rome: FAO, 2025. 65 p. <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cd4888en>